

Kijken en luisteren naar jeugdboeken:

FILMS, PODCASTS EN STRIPS ALS OPSTAP NAAR EEN HOGERE LEESMOTIVATIE

Dat jongeren minder (graag) lezen is een open deur intrappen. Volgens Muller (2013) is er bij het lezen van fictie en literatuur bij jongeren een opmerkelijke daling in leesfrequentie. Leerlingen lezen nog wel ‘omdat het moet’, maar de helft van de jongeren geeft aan nooit vrijwillig een zelfgekozen jeugdboek in de hand te nemen. Een boek kiezen boven een Netflixje, een tiktokje, een YouTube-filmpje, een stripje, een gamepje... vergt al heel wat doorzettingsvermogen en peerpressureresistentie. Maar wat als we net die media gebruiken/misbruiken om de jongeren te overtuigen om jeugdboeken te lezen?

In het afgelopen academiejaar onderzochten zes studenten van de Educatieve bachelor in het secundair onderwijs in drie bachelorproeven hoe je films, podcasts en stripverhalen kan inzetten als leesmotivator. Zij toonden aan dat je de eindtermen literatuur van de eerste en de tweede graad ook met (ondersteuning van) andere media kan bereiken.

Tamara Bollaert, Tatiana De Groote, Dieter Steenhaut, Leon Heytens, Astrid Bauwens, Thomas Denolf & Justine D’Hooge

Over de auteur

TAMARA BOLLAERT

is docent Nederlands en communicatieve vorming aan de Educatieve bachelor in het secundair onderwijs, aan de Arteveldehogeschool.

TATIANA DE GROOTE, DIETER STEENHAUT, LEON HEYTENS, ASTRID BAUWENS, THOMAS DENOLF & JUSTINE D’HOOGHE

zijn net afgestudeerd aan de Educatieve bachelor in het secundair onderwijs aan Arteveldehogeschool.

DE PODCAST

Literaire podcasts en vlogs zijn in opmars. Deze media hebben één doel: boekenliefhebbers virtueel verzamelen en hun leesplezier en leesmotivatie

bevorderen. Dat klinkt als muziek in de oren van de leerkracht Nederlands en net daarom is het ook zo vreemd dat er tijdens de Nederlandse les amper gebruikgemaakt wordt van podcasts en vlogs. Nochtans bieden ze heel wat

potentieel. In wat volgt bieden we je enkele handvaten om met de verschillende soorten literaire podcasts aan de slag te gaan: de conversatiepodcast, de verhalende podcast en de *repurposed content*-podcast.

DE GROTE VRIENDELIJKE PODCAST

DE CONVERSATIEPODCAST

In de conversatiepodcast gaan twee of meerdere presentatoren met elkaar in gesprek over een bepaald onderwerp. Zo kan een podcast waarin leerlingen hun favoriete boeken voorstellen bijvoorbeeld een motiverende verwerkingsopdracht zijn. Voor leerlingen die de podcast beluisteren kan het voorbeeldgedrag van leeftijdsgenoten dan weer drempelverlagend werken om zelf een boek te lezen.

Daarnaast kan de conversatiepodcast ook als alternatieve boekbesprekingsopdracht worden ingezet, waarbij de leerkracht op een ongedwongen manier met de leerlingen in conversatie gaat over een gelezen boek. Een laagdrempelig alternatief voor de saaie boekverwerkingstoetsen.

In Fons 11 kon je al kennismaken met zo'n conversatiepodcast: *De bende van het boek*. Waar deze podcast gaat over volwassen literatuur, bespreekt *De Grote Vriendelijke Podcast* bijvoorbeeld voornamelijk jeugdboeken.

DE VERHALENDE PODCAST

Een verhalende podcast vertelt, of wat had je gedacht, een verhaal. Dat kan zowel een fictief, literair verhaal zijn als een non-fictieverhaal. Bij fictieve verhalende podcasts denken we aan de verhalen van Het Geluidshuis. Veel van hun verhalen (her)vertellen sprook-

jes zoals *De rattenvanger*, mythes als *Koning Odysseus* of een epos zoals *Reinaert De Vos*. De meeste van de verhalen hebben het leeftijdslabel 10+, perfect voer voor een eerste graad dus en door hun subtiele intertekstualiteit zeker ook inzetbaar in de tweede graad. Bij de niet-fictieve verhalende podcast denken we aan *De Bourgon-diërs* van Bart Van Loo, ideaal om vakoverschrijdend te werk te gaan.

De verhalende podcasts kunnen de leesvaardigheid bevorderen. Deze podcasts kunnen het technisch lezen van de leerlingen namelijk verbeteren door lezen en luisteren te combineren. In dat opzicht kan je het ook vergelijken met audioboeken, met dat verschil dat audioboeken doorgaans langer zijn en initieel niet geschreven zijn om naar te luisteren.

DE REPURPOSED CONTENT-PODCAST

De repurposed content-podcast kan dan weer worden ingezet om bestaande inhoud in podcastvorm om te zetten. Je kan op die manier bijvoorbeeld een les begrijpend lezen auditief aanbieden. Deze podcast biedt leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben de mogelijkheid om thuis extra in te oefenen. Via de app 'Anchor' kan je makkelijk aan de slag om zelf een podcast te maken met tekst of inhouden.

VLOGS

Een vlog is een soort videodagboek en kan worden ingezet als verwerkingsopdracht om de leesbeleving van leerlingen in beeld te brengen. Hierdoor

worden ze zich beter bewust van hun leesgedrag en -omgeving. Bovendien oefenen leerlingen hierdoor ook hun mediavaardigheden.

Een voorbeeld van zo'n vlogreeks is BookTube. Op verschillende kanalen op -jawel- YouTube vind je hoe enthousiaste lezers boeken bespreken. BookTuben is vooral populair in Nederland, maar waarom geen BookTubekanaal maken met je klas?

Een bekende boekenvlogger is Jörgen Apperloo. Op zijn website vlogboek.nl vind je verschillende vlogs. Hij bespreekt echte klassiekers zoals de Max Havelaar, maar ook jeugdboeken en af en toe maakt hij ook vlogs over algemene literaire onderwerpen. Zo heeft hij bijvoorbeeld een vlog over de geschiedenis van de jeugdliteratuur.

BEELDVERHAAL

We kunnen de media niet alleen gebruiken om de leerlingen tot lezen aan te zetten. We kunnen die media ook inzetten om de eindtermen over literatuur effectief te bereiken. De nieuwe eindtermen Nederlands van 2019 zorgden ervoor dat de narratologische elementen (personages, ruimte en tijd, de verhaallijn...) al in de eerste graad aan bod komen. Deze elementen zijn belangrijk om inzicht te krijgen in verhaalstructuren; het zijn immers de bouwstenen van een verhaal.

Met behulp van een beeldverhaal kan je op een andere, motiverende manier de narratologische elementen, op het niveau van de eerste graad, aanleren. In een zelfontworpen beeldverhaal zijn alle narratologische elementen verwerkt.

Het door de studenten gecreëerde beeldverhaal *De wazige walm* schetst de droom van het hoofdpersonage Leo waarin hij -gekatapulteerd naar de prehistorie- de rotsschilderingen tot leven ziet komen na een meteorietinslag. Vanuit die aparte beleving van tijd is het mogelijk om de termen flashback, flashforward, anachronisme... aan te kaarten. Ook bijvoorbeeld fictie vs. non-fictie kan hier aan bod komen.

Het zou evenwel zonde zijn om je te beperken tot de narratologische elementen. Ook de typische beeldtaal van stripverhalen kan hier een plaats krijgen. Denk aan de *speed lines*, onomatopoeën, tekstballonnen, kleurgebruik... Het kan ook een vakoverschrijdende link zijn naar plastische opvoeding waarbij leerlingen zelf de narratologische elementen kan omzetten in een aantrekkelijk beeldverhaal, rekening houdend met kadering, perspectief, kleur, diepte, ...

Het volledige beeldverhaal vormt samen met de lesfiches een werkinstrument dat als rode draad kan dienen voor leerkrachten en leerlingen om alle narratologische elementen uit het leerplan (en meer) te bereiken. De leerkrachten kunnen op die manier specifieke elementen doorheen de eerste graad op verschillende tijdstippen aanleren maar toch altijd teruggrijpen naar het beeldverhaal. Uiteindelijk zullen de leerlingen op het einde van de eerste graad een overzicht hebben van de narratologische elementen.

VERFILMDE JEUGDLITERATUUR

Literatuur dicht bij leerlingen brengen door middel van de link tussen jeugdboeken en hun verfilmingen, dat is wat de website 'Boekoscoop' wil bereiken. Zowel boek als film vertellen een ver-

haal. De boekoscoop biedt leerlingen de mogelijkheid om zich te verdiepen in dat verhaal, zowel aan de hand van het boek als de film. Je vindt de website via deze URL: <https://boekoscoop.wixsite.com/secundaironderwijs>.

WAAROM FILM?

Films zijn voor leerlingen herkenbaarder dan boeken en het medium sluit meer aan bij hun leefwereld. Als we de link tussen films en jeugdboeken benutten, kunnen we beide media aan bod laten komen met dezelfde hoeveelheid tijd. Daarnaast verhogen we zo als leerkracht ook de herkenbaarheid van jeugdliteratuur. Daarenboven zijn leerlingen zich vaak niet bewust van de bestaande link tussen jeugdliteratuur en films. Werken met 'Boekoscoop' kan vele ogen in de klas laten opengaan.

AANBOD

De Boekoscoop bevat een gevarieerd aanbod van om en bij de 50 titels van verfilmde jeugdboeken. Om een gegronde boekenkeuze te bevorderen, werkt de website met filters. Leerlingen, maar ook leerkrachten, kunnen een selectie binnen de lijst maken op basis van genre, thematiek en leesniveau. De differentiatie van de website begint dus bij het inspelen op de interesse van de leerling. Daarnaast werkt de site ook met leesniveaus van Theo Witte om ook te differentiëren op basis van moeilijkheidsgraad.

VERWERKING EN DIFFERENTIATIE

Naast een brede waaier aan jeugdverhalen voorziet de website ook een ruime keuze aan verwerkingsopdrachten. In het tabblad 'opdrachten' staan de beschrijving en de uitgewerkte documenten voor 'reis door de tijd', 'plottwist', 'hitlijst', 'moodboard'... De opdrachten zijn telkens voorzien van een niveau-inschatting en een voorbeelduitwerking op basis van de film *The Fault in our Stars* van Josh Boone en het boek *Een weeffout in onze sterren* van John Green.

EIGENAARSCHAP

Een belangrijke insteek bij de Boekoscoop is het eigenaarschap van de leerlingen. Leerlingen kunnen op de website zelfstandig een keuze maken door zich te laten leiden door de verschillende opties. Daarna kunnen ze ook zelf een verwerkingsopdracht kiezen op basis van moeilijkheidsgraad en interesse. Uiteraard is er nog voldoende ruimte voor de leerkracht om leerlinggericht te sturen in de aparte 'leerkrachtenzone'. In dat tabblad zijn ook leerplandoelen, evaluatiefiches en verdere differentiatiemogelijkheden opgenomen.

De drie bachelorproeven reiken alternatieven aan om literatuur in de eerste graad weer aantrekkelijk te maken. We hopen dat podcasts, vlogs, beeldverhalen en films de leerlingen kunnen begeesteren en inspireren om (opnieuw) de literaire wereld in te duiken.

Van alle bachelorproeven is een abstract en een pitch-filmpje gemaakt dat te bekijken is op <http://www.alinformatica.be/>. Op diezelfde website kan je ook een gratis downloadcode aanvragen om de bachelorproeven integraal in te kijken.

Dit zijn de officiële bachelorproeftitels:

Tatiana De Grootte – *Het gebruik van Nederlandstalige vlogs en podcasts in functie van leesbevordering en leesmotivatie* – promotor: Fientje Van der Spiegel

Dieter Steenhaut en Leon Heytens – *Narratologie geschetst – De narratologische elementen aanleren a.d.h.v. het beeldverhaal* – promotoren: Tamara Bollaert & Tom Demuyneck

Astrid Bauwens, Thomas Denolf, Justine D'Hooghe – *Boekoscoop – De autonome leesmotivatie van leerlingen uit de eerste graad a-stroom secundair onderwijs versterken via verfilmde jeugdliteratuur* – promotor: Tamara Bollaert

Deze bachelorproef kreeg de prijs voor excellente bachelorproef 2020 uitgereikt door Arteveldehogeschool.